

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
ΕΝΩΣΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ-ΤΡΙΩΝ
ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Ν.Ε.)- Ν.Π.Δ.Δ.**

Ταχ. Δ/ση : Β. Σοφίας 47
Τ.Κ. : 10676 Αθήνα
Τηλ : 210- 3648044
Φαξ : 210- 3617859

Αθήνα, 12/11/2010

ΑΡ.ΠΡΩΤ: 940

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΚΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ Β΄

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Της Ένωσης Νοσηλευτών Ελλάδος

αναφορικά με την παρασκευή των κυτταροστατικών φαρμάκων στα νοσοκομεία

Αφορμή για τη σύνταξη του παρόντος αποτέλεσαν βάσιμες πληροφορίες και καταγγελίες, που κάνουν λόγο για ανάθεση σε Νοσηλευτές της παρασκευής των κυτταροστατικών φαρμάκων, τα οποία χορηγούνται εν συνεχεία σε καρκινοπαθείς ασθενείς που υποβάλλονται σε χημειοθεραπεία. Είναι γεγονός, ότι η ανωτέρω πρακτική ακολουθείται σε περισσότερα νοσηλευτικά ιδρύματα όλης της χώρας, δημιουργώντας μείζονα ζητήματα υγιεινής και ασφάλειας, καθώς και ερωτηματικά αναφορικά με την ορθή και σύννομη κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ του πάσης φύσεως προσωπικού των Νοσοκομείων.

Η ΕΝΕ, αντιλαμβανόμενη το μέγεθος του προβλήματος και αναλογιζόμενη τους κινδύνους που ανακύπτουν από τη συγκεκριμένη πρακτική, επιθυμεί δια του παρόντος να καταστήσει γνωστό, ή άλλως να αποσαφηνίσει, το υπάρχον κανονιστικό πλαίσιο, που, αφενός ρυθμίζει τον τρόπο παρασκευής των

κυτταροστατικών φαρμάκων και, αφετέρου, προσδιορίζει τα επαγγελματικά δικαιώματα του Νοσηλευτικού προσωπικού.

Αρχικώς, λοιπόν, θα πρέπει να επισημανθούν οι διατάξεις του άρθρου 1 του Προεδρικού Διατάγματος 351/1989, περί του καθορισμού των επαγγελματικών δικαιωμάτων των Πτυχιούχων των Τμημάτων Νοσηλευτικής, καθώς και του Προεδρικού Διατάγματος 210/2001. Σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, δεν προκύπτει αρμοδιότητα αυτών όπως παρασκευάζουν κυτταροστατικά φάρμακα. Με άλλα λόγια, η παρασκευή κυτταροστατικών φαρμάκων δεν εμπίπτει στο πεδίο των θεσμοθετημένων αρμοδιοτήτων του Νοσηλευτικού προσωπικού.

Πέραν του ζητήματος της αρμοδιότητας, η **ENE** οφείλει να υπογραμμίσει την επικινδυνότητα της διαδικασίας παρασκευής των χημειοθεραπευτικών φαρμάκων. Πρόκειται για φάρμακα **υψηλής τοξικότητας**, τα οποία δύνανται να έχουν μεταλλαξιγόνες και καρκινογόνες επιδράσεις σε υγιείς οργανισμούς, εάν έρθουν σε επαφή με το δέρμα ή προκαλέσουν μόλυνση μέσω του αναπνευστικού συστήματος. Αυτομάτως γίνεται αντιληπτό, ότι η παρασκευή τέτοιων φαρμάκων πρέπει να γίνεται υπό αυστηρούς όρους υγιεινής και ασφάλειας, ήτοι από εξειδικευμένο προσωπικό με κατάλληλο εξοπλισμό και σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους. Σε διαφορετική περίπτωση, όπου δεν λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα προφύλαξης, τίθεται ευθέως σε κίνδυνο η υγεία τόσο των νοσηλευομένων ασθενών, όσο και του προσωπικού των νοσηλευτικών ιδρυμάτων.

Στο σημείο αυτό αξίζει να τονισθεί, ότι η κείμενη νομοθεσία, εθνική και κοινοτική, περί των όρων υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους εργασίας είναι εξαιρετικά λεπτομερής και αυστηρή, δημιουργώντας ένα αποτελεσματικό πλέγμα προστατευτικών διατάξεων για κάθε κατηγορία εργαζομένων.

Αρχικώς λοιπόν, το άρθρο 44 του Δημοσιούπαλληλικού Κώδικα (Νόμος 2683/1999) προβλέπει, ότι οι υπάλληλοι έχουν δικαίωμα στη διασφάλιση συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας στο χώρο εργασίας τους. Για τους όρους υγιεινής και ασφάλειας του χώρου εργασίας των υπαλλήλων και για τον έλεγχο τήρησής τους ισχύουν οι ειδικές διατάξεις.

Με την παραπάνω διάταξη αναγνωρίζεται δημόσιο δικαίωμα υπέρ των υπαλλήλων το οποίο είναι αχώριστο, δηλαδή θεμελιώνει την αξίωση και ενώπιον δικαστηρίου για την παροχή της νόμιμης προστασίας σε περίπτωση άρνησης ή παράλειψης της Διοίκησης.

Περαιτέρω, η συγκεκριμένη διάταξη συνδέεται άμεσα με το άρθρο 46§4 του Δημοσιούπαλληλικού Κώδικα, που προβλέπει ότι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις έχουν δικαίωμα να διαπραγματεύονται με τις αρμόδιες αρχές για τους όρους, την αμοιβή και τις συνθήκες εργασίας των μελών τους.

Σύμφωνα, δε, με το άρθρο 662 του Αστικού Κώδικα, ο εργοδότης οφείλει να διαρρυθμίζει τα σχετικά με την εργασία και με το χώρο της καθώς και τα σχετικά με τη διαμονή, τις εγκαταστάσεις και τα μηχανήματα ή εργαλεία, έτσι ώστε να προστατεύεται η ζωή και η υγεία του εργαζόμενου.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη που ψηφίστηκε από τα Συμβαλλόμενα Μέρη στις 18-10-1961, ενώ στη χώρα μας κυρώθηκε από το Νόμο 1426/1984 και ετέθη σε ισχύ στις 21-03-1984.

Όπως γίνεται αντιληπτό, ο νομοθέτης έχει θεσπίσει σειρά όρων και προϋποθέσεων, προκειμένου να διαφυλάξει με αποτελεσματικό τρόπο την υγεία των εργαζομένων που εκτίθενται σε νοσηρούς και επικίνδυνους παράγοντες. Οι εν λόγω διατάξεις σαφώς καταλαμβάνουν και το προσωπικό που παρασκευάζει τα κυτταροστατικά φάρμακα. Δυστυχώς, στην πράξη αποδεικνύεται καθημερινά η ελλιπέστατη εφαρμογή των συγκεκριμένων διατάξεων, γεγονός που δικαιολογεί την ουσιαστική και ευθεία παρέμβαση της **ENE** επί του ζητήματος.

Περαιτέρω, το Προεδρικό Διάταγμα 307/1986 (Προστασία της υγείας των εργαζομένων που εκτίθενται σε ορισμένους χημικούς παράγοντες κατά τη διάρκεια της εργασίας τους), η εφαρμογή του οποίου έχει επεκταθεί, δια του άρθρου 3§1 του ΠΔ 77/1993 στο Δημόσιο, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, περιέχει διατάξεις θεσπίζουσες τις οριακές τιμές των χημικών παραγόντων και τις υποχρεώσεις των εργοδοτών προς λήψη μέτρων ασφαλείας, ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το άρθρο 5, σύμφωνα με το οποίο «σε κάθε εργοδότη, κατασκευαστή, παρασκευαστή, εισαγωγέα ή προμηθευτή, που παραβαίνει τις διατάξεις του παρόντος επιβάλλονται, ανεξάρτητα από τις ποινικές κυρώσεις, οι διοικητικές κυρώσεις του άρθρου 24 του Ν. 2224/94 με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 6 της ΚΥΑ 88555/3293/30-9-1988 που κυρώθηκε με το άρθρο 39 του Ν.1836/89. Σε κάθε κατασκευαστή, παρασκευαστή, εισαγωγέα ή προμηθευτή, που παραβαίνει από αμέλεια ή πρόθεση τις διατάξεις του παρόντος επιβάλλονται οι ποινικές κυρώσεις του άρθρου 25 του Ν. 2224/94».

Το ΠΔ 307/1986 συμπληρώθηκε από το ΠΔ 77/1993, προκειμένου να εναρμονιστεί η ελληνική νομοθεσία με την οδηγία του Συμβουλίου 88/642/ΕΟΚ της 16ης Δεκεμβρίου 1988 περί της προστασίας των εργαζομένων από τους κινδύνους που παρουσιάζονται συνεπεία εκθέσεώς τους κατά τη διάρκεια της εργασίας τους σε χημικά, φυσικά και βιολογικά μέσα. Το άρθρο 2 του ΠΔ 77/1993 τονίζει ακόμη μια φορά την ανάγκη και, παράλληλα, την υποχρέωση του εργοδότη να λαμβάνει τα μέτρα του άρθρου 26 του Ν. 1568/85.

Σε συμμόρφωση προς την οδηγία του Συμβουλίου 89/655/ΕΟΚ περί των ελαχίστων προδιαγραφών ασφαλείας και υγείας για τη χρησιμοποίηση εξοπλισμού εργασίας από τους εργαζομένους κατά την εργασία τους, εκδόθηκε το ΠΔ 395/1994, το οποίο τροποποιήθηκε δια του ΠΔ 89/1999 και του ΠΔ 155/2004. Βασική μέριμνα του συγκεκριμένου ΠΔ είναι η λήψη, εκ μέρους του εργοδότη, των αναγκαίων μέτρων, ώστε ο εξοπλισμός εργασίας που τίθεται στη διάθεση των εργαζομένων μέσα στην επιχείρηση ή την εγκατάσταση να είναι κατάλληλος για την προς εκτέλεση εργασία ή κατάλληλα προσαρμοσμένος προς το σκοπό αυτό, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η ασφάλεια και η υγεία των εργαζομένων κατά τη χρησιμοποίησή του. Παράλληλα, προβλέπεται ειδική ενημέρωση των εργαζομένων, εκπαίδευσή τους αναφορικά με τη χρήση του εξοπλισμού και δυνατότητα συμμετοχής τους σε σχετικές διαβουλεύσεις με τον εργοδότη.

Παρεμφερές είναι και το περιεχόμενο του ΠΔ 396/1994, περί των ελαχίστων προδιαγραφών ασφαλείας και υγείας για τη χρήση από τους εργαζομένους εξοπλισμών ατομικής προστασίας κατά την εργασία.

Δοθείσης της υψηλής τοξικότητας καθώς και των μεταλλαξιογόνων και καρκινογόνων επιδράσεων των κυτταροστατικών φαρμάκων, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στο ΠΔ 399/1994, περί της προστασίας των εργαζομένων από τους κινδύνους που συνδέονται με την έκθεση σε καρκινογόνους παράγοντες κατά την εργασία σε συμμόρφωση με την οδηγία του Συμβουλίου 90/394/ΕΟΚ. Το εν λόγω προεδρικό διάταγμα έχει ως αντικείμενο την πρόληψη των κινδύνων που προέρχονται ή μπορούν να προέλθουν από την έκθεση κατά την εργασία σε "καρκινογόνους παράγοντες ή μεταλλαξιογόνους παράγοντες", καθώς και την προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων από αυτούς τους κινδύνους. Τονίζεται, ότι, όπως έχει κριθεί από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (υπόθεση C-2/97, Societa italiana petroli Spa (IP) της 17-12-1998), εθνική διάταξη υποχρεώνουσα τον εργοδότη να μειώσει την έκθεση των εργαζομένων σε καρκινογόνο παράγοντα ανεξάρτητα από τη σχετική αξιολόγηση του κινδύνου δεν αντίκειται προς την εν λόγω οδηγία, εφόσον συνιστά μέτρο ενισχυμένης προστασίας των όρων εργασίας επιτρεπόμενο από το άρθρο 118 Α§3 της Συνθήκης ΕΚ και από την οδηγία 90/394. Αμέσως γίνεται αντιληπτό ότι το ΔΕΚ υιοθετεί μια νομολογία και μια πολιτική άκρως προστατευτική προκειμένου περί εργαζομένων που εκτίθενται σε καρκινογόνους παράγοντες.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το ΠΔ 105/1995, το οποίο εκδόθηκε σε συμμόρφωση με την Οδηγία 92/58/ΕΟΚ, ο εργοδότης πρέπει να προβλέπει και να εξασφαλίζει την ύπαρξη σήμανσης ασφάλειας και υγείας κατά την εργασία σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος, όταν οι υπαρκτοί ή πιθανοί κίνδυνοι δεν μπορούν να αποφευχθούν ή να μειωθούν επαρκώς με τα τεχνικά μέσα συλλογικής προστασίας ή με μέτρα, μεθόδους ή διαδικασίες οργάνωσης της εργασίας. Η σηματοδότηση ασφάλειας των χώρων εργασίας, σε καμιά περίπτωση δεν υποκαθιστά ή περιορίζει την λήψη των αναγκαίων εκάστοτε μέτρων προστασίας των εργαζομένων. Τηρουμένων των ελαχίστων αυτών προδιαγραφών σήμανσης, παρέχεται μια επιπλέον δυνατότητα προστασίας της υγείας των εργαζομένων που εκτίθενται σε επικίνδυνους παράγοντες.

Ιδιαίτερης μνείας πρέπει να τύχουν και οι διατάξεις του ΠΔ 186/1995. Σκοπός του εν λόγω ΠΔ είναι η προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας περί υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων προς τις διατάξεις των οδηγιών 90/679/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 26.11.1990 και 93/88/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12.10.1993 για την προστασία των εργαζομένων από κινδύνους λόγω της έκθεσής τους κατά τη διάρκεια της εργασίας σε βιολογικούς παράγοντες.

Σε συμμόρφωση με την οδηγία 89/654/ΕΟΚ εκδόθηκε το ΠΔ 16/1996 για τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας στους χώρους εργασίας, ενώ το ΠΔ 17/1996 προβλέπει μέτρα για τη βελτίωση της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία σε συμμόρφωση με τις οδηγίες 89/391/ΕΟΚ και 91/383/ΕΟΚ.

Η αναγνώριση του δικαιώματος του αναφέρεσθαι προκειμένου περί της μη εφαρμογής των διατάξεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη αποκτά ιδιαίτερη

σημασία ενόψει της παράνομης πρακτικής που ακολουθείται σε πολλά νοσοκομεία της χώρας κατά τη διαδικασία παρασκευής των κυτταροστατικών φαρμάκων.

Στο ίδιο προστατευτικό για την υγεία των εργαζομένων πνεύμα κινούνται και οι διατάξεις του ΠΔ 338/2001 (Προστασία της υγείας και ασφαλείας των εργαζομένων κατά την εργασία από κινδύνους οφειλόμενους σε χημικούς παράγοντες). Επίσης, ο εργοδότης, για να προστατεύεται η ασφάλεια και η υγεία των εργαζομένων από ατυχήματα, συμβάντα ή καταστάσεις έκτακτης ανάγκης που συνδέονται με την παρουσία επιβλαβών χημικών παραγόντων στο χώρο εργασίας, καθορίζει διαδικασίες (σχέδια δράσης) οι οποίες μπορούν να εφαρμόζονται όταν συμβεί ένα τέτοιο γεγονός, προκειμένου να γίνουν οι κατάλληλες ενέργειες. Οι ρυθμίσεις αυτές περιλαμβάνουν σχετικές ασκήσεις ασφαλείας, οι οποίες πρέπει να πραγματοποιούνται τακτικά, και κατάλληλες εγκαταστάσεις πρώτων βοηθειών.

Από το πλέγμα όλων των παραπάνω διατάξεων, προκύπτει άμεσα, ότι η διαδικασία παρασκευής των κυτταροστατικών φαρμάκων, ως εργασία ενέχουσα σοβαρούς κινδύνους για την υγεία των εργαζομένων, υπόκειται σε πλήθος ειδικών διατάξεων της εθνικής αλλά και της κοινοτικής νομοθεσίας, που αποβλέπουν στη θέσπιση προληπτικών κυρίως μέτρων, ικανών να διασφαλίσουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας και σεβασμού των όρων υγιεινής και ασφαλείας στους χώρους εργασίας.

Κατόπιν τούτων, καθίσταται σαφές ότι η παρασκευή των χημειοθεραπευτικών φαρμάκων στα νοσοκομεία οφείλει να διενεργείται από εξειδικευμένο προσωπικό, διαθέτον τις απαιτούμενες προς αυτό γνώσεις και φέρον τον απαραίτητο εξοπλισμό, σε χώρους ειδικώς και καταλλήλως διαμορφωμένους. Πιο συγκεκριμένα, το αρμόδιο εν προκειμένω προσωπικό είναι **οι νοσοκομειακοί φαρμακοποιοί**, κλάδος που δημιουργήθηκε δια του άρθρου 89 του Νόμου 2071/1992.

Συμπερασματικά, η ΕΝΕ υπογραμμίζει, ότι η ανάθεση της παρασκευής των κυτταροστατικών φαρμάκων στο νοσηλευτικό προσωπικό των νοσοκομείων αποτελεί πρόδηλη παραβίαση της κείμενης νομοθεσίας, ενώ εγκυμονεί σημαντικούς κινδύνους για την υγεία ασθενών και εργαζομένων.

Εν κατακλείδι, αιτούμαστε την έκδοση σχετικής εντολής προς τα νοσηλευτικά ιδρύματα της χώρας, από την οποία θα προκύπτει ότι κανένας νοσηλευτής δεν πρέπει να συμμετέχει στις διαδικασίες διάλυσης των εν λόγω φαρμάκων και ανασφαλούς χορήγησής τους στους ασθενείς.

Αναμένουμε για τις δικές σας ενέργειες.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο της Ε.Ν.Ε.

Ο Πρόεδρος

Ο Γεν. Γραμματέας

Δημήτριος Σκουτέλης

Αριστείδης Δάγλας